

Grzegorz Suliński

Uniwersytet Jagielloński

ORCID: 0000-0002-1159-3951

grzegorz.sulinski@uj.edu.pl

Aspekty procesowe sporu o wpis do rejestru akcjonariuszy

Wstęp

Ostatnie dekady przyniosły intensywny rozwój cyfryzacji, który dotyczy wielu aspektów życia społecznego. Gwałtownie rośnie rola komunikacji międzyludzkiej podejmowanej z wykorzystaniem technologii opartych na przekazie elektronicznym. Proces ten widoczny jest także na płaszczyźnie regulacji prawnych. Ustawodawca w coraz szerszym zakresie uwzględnia jego skutki, otwierając kolejne gałęzie prawa na rozwiązania bazujące na technologii informatycznej.

Ustawodawstwo ostatnich lat dostarcza wiele przykładów tego procesu, który dotyczy zarówno norm prawa materialnego, jak i procesowego. Dość wskazać poszerzenie – w przepisie art. 77² i 77³ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny¹ – katalogu dopuszczalnych form dokonywania czynności prawnych o formę dokumentową, wprowadzenie przepisem art. 505²⁸ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego² elektronicznego postępowania upominawczego czy też możliwość zawierania spółek prawa handlowego z wykorzystaniem wzorca umowy udostępnianego w systemie teleinformatycznym³.

Jednym z przejawów zastosowania przez ustawodawcę nowych technologii w prawie gospodarczym jest proces pozbawienia papierów wartościowych for-

¹ T.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1740 ze zm., dalej jako k.c.

² T.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1575 ze zm., dalej jako k.p.c.

³ Możliwość taka dotyczy – na podstawie odpowiednio art. 23¹ oraz 106¹ ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1526 ze zm., dalej jako k.s.h.) – spółki jawnej oraz komandytowej. Nadto z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego zawiązać można także – stosownie do art. 157¹ k.s.h. spółki z o.o., a od 1 lipca 2021 r. także prostej spółki akcyjnej na co zezwala przepis art. 300⁷ k.s.h.

my dokumentu na rzecz postaci zdematerializowanej. Ostatnie lata przyniosły intensyfikację tego procesu, który objął nie tylko papiery wartościowe dopuszczone do publicznego obrotu⁴, ale także papiery wartościowe przyjmujące dotychczas postać tradycyjnego dokumentu⁵. W art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o obligacjach⁶ ustawodawca postanowił, że obligacje nie mogą mieć formy dokumentu.

Szczególnie doniosła zmiana dokonała się jednak na mocy regulacji ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw⁷. Stosownie do art. 1 pkt 7 tej ustawy znowelizowany został przepis art. 328 § 1 k.s.h. w ten sposób, że ustawodawca wskazał, iż akcje nie mają formy dokumentu. Skutkiem tej zmiany jest całkowita zmiana dotychczasowej regulacji dotyczącej zarówno samej postaci akcji, ale także i obrotu nią.

Przedmiotem niniejszego opracowania są wybrane aspekty dotyczące rozporządzenia zdematerializowaną akcją ze szczególnym uwzględnieniem roli w tym procesie podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy. Celem rozważań jest identyfikacja trudności, jakie mogą powstawać na tym tle, oraz próba udzielenia odpowiedzi na pytanie o rodzaj środków prawnych jakie może podjąć strona lub strony czynności prawnej obejmującej zobowiązanie do rozporządzenia zdematerializowaną akcją na wypadek odmowy podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy dokonania w nim wpisu albo też dokonania wpisu pomimo sporu stron dotyczącego podstawy wpisu. Teza opracowania zakłada, że stronie lub stronom takiej czynności, a także w pewnych przypadkach osobie trzeciej przysługuje środek prawny w postaci powództwa o zasądzenie poprzez nakazanie podmiotowi prowadzącemu rejestr określonego zachowania.

Poszukując odpowiedzi na powyższe pytania – przy zastosowaniu metody dogmatycznej – w pierwszej kolejności zaprezentowane zostaną nowe regulacje dotyczące formy akcji oraz obrotu nimi. Następnie rozważania obejmą charakter prawny wpisu do rejestru akcjonariuszy oraz podstawy jego dokonania. W dalszej kolejności uwagi dotyczyć będą zakresu w jakim podmiot prowadzący rejestr bada wnioski. Ustalenia pozwolą przybliżyć się do odpowiedzi na

⁴ Na potrzeby niniejszego opracowania pod pojęciem tym należy rozumieć papiery wartościowe będące przedmiotem oferty publicznej w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 2080 ze zm., dalej jako ustawa o ofercie publicznej).

⁵ Na temat przyczyn tego procesu zob. szerzej: W. Popiołek, *Rozporządzenie akcjami rejestrowymi spółek niepublicznych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2020, nr 5, s. 3–4. Zob. także J. Dąbrowska, *Powszechna dematerializacja akcji i akcje rejestrowe*, [w:] M. Dumkiewicz, K. Kopaczyńska-Pieczniak, J. Szczotka (red.), *Sto lat polskiego prawa handlowego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Kidybie*, t. 1, 2020, Lex.

⁶ T.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1208 ze zm., dalej jako ustawa o obligacjach.

⁷ T.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1798 ze zm.

pytanie: jakie środki prawne przysługują stronom w konkretnych przypadkach konfliktu powstającego na tle odmowy dokonania wpisu do rejestru akcjonariuszy lub też dokonania takiego wpisu w warunkach konfliktu stron dotyczącego czynności prawnej stanowiącej jego podstawę.

Wskazać należy, że problematyka środków prawnych przysługujących stronie lub stronom umowy zobowiązującej do przeniesienia własności zdematerializowanej akcji ma istotne znaczenie zarówno z teoretycznego, jak i praktycznego punktu widzenia. Na gruncie teorii pojawia się bowiem zagadnienie, czy uzyskanie wpisu w rejestrze w przypadku odmowy jego dokonania przez podmiot prowadzący rejestr albo wykreślenia wpisu błędnie dokonanego wymaga uzyskania orzeczenia sądu w stosunku do tego podmiotu, a jeśli tak, to jakiej treści i o jakim skutku. Dla praktyki obrotu prawnego kwestia jest istotna o tyle, że dotyczy nowego zagadnienia, które – z uwagi na powszechność obrotu prawnego akcjami – dotyczy szerokiej gamy przypadków.

Forma akcji

Zgodnie z przepisem art. 328 § 1 k.s.h. akcje nie mają formy dokumentu. Rozwiązanie to weszło w życie z dniem 1 marca 2021 r., odnosząc się zasadniczo do akcji spółek niepublicznych. W przypadku bowiem spółek publicznych, pod którymi należy rozumieć – zgodnie z przepisem art. 4 pkt. 20 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych⁸ – spółki, których co najmniej jedna akcja jest dopuszczona do obrotu na rynku regulowanym⁹ lub wprowadzona do obrotu w alternatywnym systemie obrotu¹⁰ na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej akcje podlegają dematerializacji na podstawie i w trybie określonym w art. 5 u.o.i.f.¹¹ Noweli-

⁸ T.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 2080 ze zm., dalej jako u.o.p.

⁹ Rynek regulowany to – zgodnie z przepisem art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 328 ze zm., dalej jako u.o.i.f.) – działający w sposób stały wielostronny system zawierania transakcji, których przedmiotem są instrumenty finansowe dopuszczone do obrotu w tym systemie, zapewniający inwestorom powszechny i równy dostęp do informacji rynkowej w tym samym czasie przy kojarzeniu ofert nabycia i zbycia instrumentów finansowych oraz jednakowe warunki nabywania i zbywania tych instrumentów, zorganizowany i podlegający nadzorowi właściwego organu na zasadach określonych w przepisach ustawy, jak również uznany przez państwo członkowskie za spełniający te warunki i wskazany Komisji Europejskiej jako rynek regulowany.

¹⁰ Alternatywny system obrotu to – na zasadzie art. 4 pkt. 2 u.o.p. – prowadzony poza rynkiem regulowanym wielostronny system kojarzący oferty kupna i sprzedaży instrumentów finansowych w taki sposób, że do zawarcia transakcji dochodzi w ramach tego systemu, zgodnie z określonymi zasadami oraz w sposób niemający charakteru uznaniowego.

¹¹ Zasadniczo emitent papierów wartościowych będących przedmiotem oferty publicznej, dopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym lub wprowadzonych do alternatywnego systemu obrotu jest zobowiązany – na podstawie art. 5 ust. 4 u.o.i.f. – do zawarcia z Krajowym Depozytem

zując k.s.h. w zakresie formy akcji, ustawodawca skonstruował ramy prawne dla akcji niematerialnych spółek niepublicznych, obejmujące w szczególności sam proces dematerializacji, jak i też obrotu takimi akcjami.

Akcja spółki niepublicznej podlega – na podstawie art. 328¹ § 1 k.s.h. – rejestracji w rejestrze akcjonariuszy. Zaznaczyć jednak należy, że spółka może zdecydować – w trybie art. 328¹¹ § 1 k.s.h. – o dematerializacji akcji poprzez ich rejestrację w depozycie papierów wartościowych w rozumieniu u.o.i.f. W konsekwencji spółka funkcjonuje w reżimie prawnym tej ustawy, co wywiera skutki m.in. na płaszczyźnie dotyczącej samego procesu dematerializacji akcji, jak i obrotu nimi¹². Dalsze uwagi niniejszego opracowania będą koncentrować się na zagadnieniach dotyczących nowej formy akcji spółek niepublicznych, które dokonują dematerializacji w trybie art. 328 i n. k.s.h.

Rejestr akcjonariuszy – stosownie do treści art. 328¹ § 3 k.s.h. – przyjmuje postać elektroniczną, mogąc stanowić formę rozporoszonej i zdecentralizowanej bazy danych¹³. Treść wpisu w rejestrze – określona w przepisie art. 328³ § 1 k.s.h. – powinna obejmować dane obligatoryjnie wymagane przez ustawę¹⁴. Nadto statut może poszerzać zakres danych, które podlegają ujawnieniu w rejestrze.

Papierów Wartościowych umowy, której przedmiotem jest rejestracja tych papierów wartościowych w depozycie papierów wartościowych.

¹² Tak: A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 301–633 Kodeksu spółek handlowych*, 2021, Lex.

¹³ Na temat rejestru akcjonariuszy jako rozporoszonej i zdecentralizowanej bazy danych zob. T. Sójka, *Rejestr akcjonariuszy w postaci rozporoszonej i zdecentralizowanej bazy danych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2021, nr 4, s. 26–33.

¹⁴ Zakres wpisu do rejestru powinien obejmować takie dane, jak firma i siedziba spółki, oznaczenie sądu rejestrowego i numer pod którym spółka jest wpisana do rejestru, datę zarejestrowania spółki i emisji akcji, wartość nominalną, serię i numer, rodzaj danej akcji i uprawnienia szczególne z akcji, nazwisko i imię albo firmę (nazwę) akcjonariusza oraz adres jego zamieszkania albo siedziby albo inny adres dla doręczeń, a także adres poczty elektronicznej, jeżeli akcjonariusz wyraził zgodę na komunikację, w stosunkach ze spółką i podmiotem prowadzącym rejestr akcjonariuszy przy wykorzystaniu poczty elektronicznej. Nadto w rejestrze akcjonariuszy ujawnia się – na żądanie osoby mającej interes prawny – wpis o przejściu akcji lub praw zastawniczych na inną osobę albo o ustanowieniu na akcji ograniczonego prawa rzeczowego wraz z datą wpisu oraz wskazaniem nabywcy albo zastawnika lub użytkownika, adresu ich zamieszkania albo siedziby lub innych adresów do doręczeń, a także adresu poczty elektronicznej, jeżeli osoby te wyraziły zgodę na komunikację w stosunkach ze spółką i podmiotem prowadzącym rejestr akcjonariuszy przy wykorzystaniu poczty elektronicznej oraz liczby, rodzaju, serii i numerów nabytych albo obciążonych akcji. Ujawnieniu w rejestrze podlega także – na żądanie zastawnika albo użytkownika – wpis informujący o przysługiwaniu im prawa wykonywania głosu z obciążonej akcji. Akcjonariusz może żądać wpisu do rejestru wykreślenia obciążenia jego akcji ograniczonym prawem rzeczowym. Wreszcie w rejestrze wpisuje się wzmiankę o tym, czy akcje zostały w całości pokryte, ograniczenia co do rozporządzania akcją oraz postanowienia statutu o związanych z akcją obowiązkach wobec spółki. Treść wpisu do rejestru akcjonariuszy może odbiegać od wymogów przepisu art. 328³ § 1 k.s.h. w przypadku, w którym akcje spółki niepublicznej zostaną zarejestrowane – na zasadzie art. 328¹¹ § 1 k.s.h. – w depozycie papierów wartościowych w rozumieniu art. 3 pkt 21 u.o.i.f. W takim przypadku ujawnia się dane, o których mowa w art. 328³ § 3 k.s.h.

Rejestr prowadzony jest przez podmiot, który jest uprawniony – na podstawie u.o.i.f. – do prowadzenia rachunków papierów wartościowych. Szczegółowe wskazanie tych podmiotów zawarte jest w przepisie art. 4 ust. 1 pkt. 1 u.o.i.f. i zawiera m.in. takie podmioty, jak domy maklerskie i banki prowadzące działalność maklerską, banki powiernicze, zagraniczne firmy inwestycyjne i zagraniczne osoby prawne prowadzące działalność maklerską na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w formie oddziału. Podstawą prowadzenia rejestru jest obligatoryjna umowa spółki z podmiotem prowadzącym rejestr. Jej zawarcie musi być poprzedzone – na zasadzie art. 328¹ § 5 k.s.h. – uchwałą walnego zgromadzenia akcjonariuszy zawierającą wskazanie konkretnego podmiotu prowadzącego rejestr bądź – jeśli zawarcie umowy o prowadzenie rejestru następuje na etapie zawiązania spółki – wskazaniem dokonany przez założycieli spółki. Naruszenie wymogu podjęcia uchwały walnego zgromadzenia podlega skutkom określonym w przepisie art. 17 k.s.h.¹⁵ W doktrynie podniesiono, że umowa o prowadzenie rejestru akcjonariuszy jest umową o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy o umowie zlecenia¹⁶.

Ustawodawca dookreśla także treść praw i obowiązków stron umowy o prowadzenie rejestru akcjonariuszy, wskazując w art. 328² § 2 k.s.h. przesłanki dopuszczalności jej rozwiązania. Umowa może zatem zostać rozwiązana jedynie pod warunkiem zawarcia umowy o prowadzenie rejestru akcjonariuszy z innym podmiotem. Ograniczenia dotyczą także podmiotu prowadzącego rejestr, bowiem możliwość wypowiedzenia umowy została ograniczona do przypadku zaistnienia ważnych powodów oraz z zachowaniem terminu wypowiedzenia nie krótszego niż trzy miesiące.

Rozporządzenie akcją

Dematerializacja akcji spółki niepublicznej wywołuje także skutek dla sposobu rozporządzenia nią. W stanie prawnym obowiązującym do dnia 1 marca 2021 r. przeniesienie akcji imiennych oraz świadectw tymczasowych następowało w drodze cesji praw udziałowych objętych akcją¹⁷. Stosownie do treści art. 339 k.s.h. wymagało to pisemnego oświadczenia na dokumencie akcji albo świadectwa tymczasowego bądź w odrębnym dokumencie oraz przeniesienia posiadania samego dokumentu. W przypadku akcji na okaziciela

¹⁵ Zob. A Kidyba, op. cit.

¹⁶ Zob. szerzej P. Izdebski, *Umowa o prowadzenie rejestru akcjonariuszy – wybrane uwagi konstrukcyjnoprawne*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2021, nr 2, s. 51–59.

¹⁷ Zob. A. Szumański, [w:] W. Pyziół, I. Weiss, A. Szumański, *Prawo spółek*, Warszawa 2014, s. 907.

zbycie następowało – na podstawie art. 921¹² k.c. w zw. z art. 921¹⁶ w zw. z art. 2 k.s.h. – w drodze wydania dokumentu akcji¹⁸.

W świetle nowej regulacji – ujętej w przepisie art. 328⁹ § 1 k.s.h. – nabycie albo ustanowienie ograniczonego prawa rzeczowego na akcji następuje z chwilą dokonania w rejestrze akcjonariuszy wpisu wskazującego nabywcę albo zastawnika albo użytkownika. Wpis powinien także obejmować następujące dane: liczbę oraz rodzaj, serie i numery albo odrębne oznaczenia, o których mowa w art. 55 u.o.i.f. nabytych albo obciążonych akcji. Jednocześnie wymóg wpisu nie dotyczy – na zasadzie art. 328⁹ § 2 k.s.h. – objęcia akcji z wyjątkiem objęcia akcji w trybie warunkowego podwyższenia kapitału zakładowego, powołania do spadku, zapisu windykacyjnego, wniesienia akcji jako wkładu pieniężnego do spółki, połączenia, podziału lub przekształcenia spółki lub zajścia innego zdarzenia prawnego powodującego z mocy prawa przejście akcji lub ustanowienie na niej ograniczonego prawa rzeczowego na inną osobę.

Rozporządzenie akcją wymaga zatem zawarcia umowy o charakterze zobowiązującym, której skutek rozporządzający następuje dopiero z chwilą dokonania przez podmiot prowadzący rejestr akcjonariuszy wpisu w rejestrze polegającego na ujawnieniu danych wymaganych przez regulację art. 328⁹ § 1 k.s.h.¹⁹ W tym kontekście czynność faktyczna w postaci dokonania wpisu do rejestru akcjonariuszy ma skutek konstytutywny dla rozporządzenia akcją²⁰.

Podstawa wpisu rozporządzenia akcją do rejestru akcjonariuszy

Tryb dokonania wpisu nabywcy akcji do rejestru akcjonariuszy określony został w przepisie art. 328⁴ k.s.h. W szczególności zatem wpis następuje na żądanie osoby mającej interes prawny w dokonaniu wpisu. Nie można jednak wykluczyć sytuacji, w której spółka mając wiedzę o zawarciu umowy zobowiązującej do przeniesienia własności akcji lub ustanowienia na niej ograniczonego prawa rzeczowego wystąpi do podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy z żądaniem dokonania wpisu. Przed dokonaniem wpisu podmiot prowadzący rejestr zobowiązany jest – na zasadzie art. 328⁴ § 3 k.s.h. – powiadomić o treści zamierzonego wpisu osobę, której uprawnienia mają być wykreślone, zmienione lub obciążone przez wpis. Obowiązek ten podlega jednak wyłączeniu, jeśli osoba taka wyraziła zgodę na wpis.

¹⁸ Tak: A. Szumański, op. cit., s. 908.

¹⁹ Na temat skutków czynności zobowiązującej do przeniesienia akcji oraz wpisu do rejestru zob. szerzej W. Popiołek, op. cit., s. 5-7.

²⁰ Tak: M. Michalski, A. Kidyba (red.), *Kodeks spółek handlowych*, t. 3: *Komentarz do art. 301–490*, 2021, Lex; A. Kidyba, op. cit.; W. Popiołek, op. cit., s. 5.

Podstawę dokonania wpisu w rejestrze akcjonariuszy stanowią – w ujęciu art. 328⁴ § 4 k.s.h. – dokumenty obejmujące oświadczenia woli stron w przedmiocie zobowiązania do rozporządzenia akcją, przy czym podstawę wpisu stanowi także oświadczenie wyłącznie akcjonariusza o zobowiązaniu do przeniesienia akcji albo obciążenia jej ograniczonym prawem rzeczowym. Osoba wnioskująca o wpis zobowiązana jest do ich przedłożenia podmiotowi prowadzącemu rejestr.

Zakres kognicji podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy odnoszący się do badania zasadności żądania wpisu określony został w przepisie art. 328⁴ § 5 k.s.h. Stanowi on, że podmiot ten zobowiązany jest do zbadania treści i formy dokumentów uzasadniających dokonanie wpisu. Jednocześnie jednak nie ma obowiązku badania zgodności z prawem oraz prawdziwości przedmiotowych dokumentów. W szczególności nie ma obowiązku badania prawdziwości podpisów zbywcy akcji lub ustanawiającego na akcji ograniczone prawo rzeczowe. Jeśli jednak poweźmie w tych kwestiach uzasadnione wątpliwości, to ustawodawca taki obowiązek mu przypisuje²¹.

Sytuacja prawna stron umowy w przypadku odmowy wpisu. Uwagi wstępne

Nabywca akcji, który zawarł umowę zobowiązującą do rozporządzenia akcją bez uzyskania wpisu, nie staje się jej właścicielem. Nadto – w świetle regulacji art. 343 § 1 k.s.h. – nie może być traktowany jako akcjonariusz względem spółki. Innymi słowy uzyskanie wpisu do rejestru stanowi element konieczny nabycia i w konsekwencji możliwości realizacji praw udziałowych objętych akcją. Dotyczy to także osób, które zawarły umowę ustanowienia ograniczonych praw rzeczowych na akcji. Podejmując próbę identyfikacji ewentualnych roszczeń i ich treści powstających na wypadek odmowy wpisu do rejestru akcjonariuszy albo dokonania wpisu wbrew stanowisku strony czynności lub osoby trzeciej, należy wskazać, że katalog przypadków, w których mogą nastąpić takie sytuacje, jest różnorodny.

Możliwa jest bowiem sytuacja, w której odmowa wpisu ma swe źródło w konflikcie stron umowy zobowiązującej na tle jej ważności bądź skuteczności. W takim przypadku podmiot prowadzący rejestr może odmówić dokonania wpisu, powołując się na uzasadnione wątpliwości odnośnie treści i formy przedłożonych dokumentów. Wpis dokonany na takiej podstawie nie może bowiem rodzić skutku w postaci przeniesienia akcji lub ustanowienia na niej ograni-

²¹ Na temat konsekwencji przyznania podmiotowi prowadzącemu rejestr akcjonariuszy kompetencji do rozstrzygania o statusie akcjonariusza zob. M. Michalski, *Uwagi krytyczne w zakresie zniesienia anonimowości jako cechy konstytutywnej spółki akcyjnej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2020, nr 3, s. 9–10.

czonego prawa rzeczowego²². Wydaje się, że jeśli pomiędzy stronami umowy brak jest konsensu odnośnie kwestii jej ważności i skuteczności, to podmiot prowadzący rejestr nie może sporu takiego rozstrzygnąć we własnym zakresie²³. Nie dysponuje bowiem instrumentarium prawnym niezbędnym dla zbadania sprawy i jej rozstrzygnięcia, a właściwym dla sądu powszechnego bądź – jeśli strony wyraziły taką wolę – polubownego²⁴. Nie zmienia to jednak postaci rzeczy, że podmiot prowadzący rejestr może – w ramach przysługującej mu ustawowej kompetencji do oceny treści żądania wpisu – rozstrzygnąć spór, podejmując decyzję o wpisie bądź jego odmowie. Także w takiej sytuacji powstaje pytanie o środki prawne przysługujące stronie niezadowolonej z podjętego rozstrzygnięcia.

Kolejny przypadek to sytuacja, w której strony czynności zobowiązującej do rozporządzenia akcją nie pozostają w sporze odnośnie jej ważności i skuteczności. Odmowa wpisu do rejestru następuje natomiast w wyniku samostnej oceny podmiotu prowadzącego rejestr, który – w ramach badania żądania i uzasadniających go dokumentów – dochodzi do przekonania, że istnieje wątpliwość, która nie pozwala na dokonanie wpisu do rejestru akcjonariuszy.

Wreszcie możliwy jest przypadek, w którym wpisowi sprzeciwi się osoba trzecia w stosunku do stron czynności zobowiązującej do rozporządzenia akcją. Wskazać bowiem należy, że – stosownie do treści art. 328⁴ § 6 k.s.h. – podmiot prowadzący rejestr bada także, czy czynność ta nie narusza ograniczeń dotyczących rozporządzania akcjami zawartych w statucie spółki²⁵. W takim przypadku osoba trzecia, której prawa zostały naruszone, np. w osobie akcjonariusza, któremu przysługuje prawo pierwszeństwa nabycia akcji albo sama spółka, od zgody której statut uzależnia zbycie akcji, także może oczekiwać od podmiotu prowadzącego rejestr odmowy wpisu i podejmować środki prawne na wypadek jego dokonania.

Spór stron dotyczący czynności zobowiązującej do rozporządzenia akcją

Jeżeli strony pozostają w sporze o ważność czynności zobowiązującej do przeniesienia własności akcji lub ustanowienia na niej ograniczonego prawa rzeczowego, to wydaje się, że możliwości podmiotu prowadzącego rejestr ak-

²² Tak: W. Popiołek, op. cit., s. 8.

²³ Zob. J. Dąbrowska, op. cit.

²⁴ Zgodnie z przepisem art. 1161 § 1 k.p.c. strony mogą zawrzeć umowę o poddanie ich sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego.

²⁵ Statut spółki może uzależnić rozporządzenie akcjami imiennymi od zgody spółki albo w inny sposób ograniczyć możliwość rozporządzenia akcjami imiennymi. Zob. szerzej na ten temat: G. Suliński, *Skutki naruszenia umownego (statutowego) ograniczenia rozporządzenia udziałami lub akcjami*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 8, s. 39–47.

cjonariuszy jego rozstrzygnięcia są istotnie ograniczone. Należy zauważyć bowiem, że zakres kognicji podmiotu obejmuje jedynie badanie treści i formy dokumentów stanowiących podstawę wpisu. Prowadzący rejestr akcjonariuszy nie posiada zatem żadnych instrumentów prawnych pozwalających mu na przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego w przedmiocie ustalenia przesłanek ważności analizowanej czynności. W szczególności zatem nie może badać rzeczywistej woli stron, zaistnienia ewentualnych wad oświadczeń woli czy też innych przesłanek nieważności czynności określonych w przepisie art. 58 k.c. Problem braku takich instrumentów zdaje się dostrzegać sam ustawodawca, albowiem wskazuje, że podmiot prowadzący rejestr nie ma obowiązku badania zgodności czynności z prawem. Podsumowując, trzeba wskazać, że w przypadku zaistnienia konfliktu stron dotyczącego ważności bądź skuteczności czynności zobowiązującej do rozporządzenia akcją kwestia istnienia ważnej podstawy dla dokonania wpisu powinna zostać rozstrzygnięta przez sąd.

Stronom takiej czynności przysługuje prawo wniesienia powództwa z art. 189 k.p.c. o ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Niewątpliwie bowiem obie strony takiego sporu mają interes prawny w żądaniu ustalenia albowiem znajdują się w stanie niepewności prawa²⁶. Powstaje jednak pytanie, czy orzeczenie sądu ustalające stan prawny istniejący pomiędzy stronami będzie stanowiło wystarczającą podstawę do uzyskania wpisu do rejestru akcjonariuszy. Warto wskazać, że stosownie do regulacji art. 365 k.p.c. zakres podmiotowy związania prawomocnym orzeczeniem sądu jest ściśle określony. W szczególności zatem związanie osoby trzeciej – jaką jest w analizowanej sytuacji podmiot prowadzący rejestr akcjonariuszy – możliwe jest jedynie wtedy, gdy wynika to z przepisu ustawy. Wydaje się, że regulacja art. 328⁴ § 4 k.s.h. nie zezwala na przyjęcie stanu związania podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy prawomocnym orzeczeniem sądu, ustalającym stan prawny istniejący pomiędzy stronami czynności prawnej zobowiązującej do rozporządzenia akcją. Uzyskanie wyroku ustalającego nie prowadzi zatem bezpośrednio do osiągnięcia przez powoda celu postępowania, jakim jest bądź uzyskanie wpisu do rejestru akcjonariuszy, bądź też odmowa jego dokonania. Jakkolwiek bowiem podmiot prowadzący rejestr akcjonariuszy może podjąć czynności właściwe z punktu widzenia treści rozstrzygnięcia sądu, to nie zmienia to postaci rzeczy, że powód nie dysponuje tytułem wykonawczym umożliwiającym wykonanie orzeczenia sądu w drodze przymusu egzekucyjnego. W konsekwencji zatem przyjąć należy, że aby strona mogła uzyskać rozstrzygnięcie sądu kompleksowo regulujące jej sytuację prawną, powinna pozwać także podmiot prowadzący rejestr akcjonariuszy. Treść powództwa powinna przy tym opiewać na zobowiązanie go – w zależności od tego, czy

²⁶ Zob. P. Telenga, A. Jakubecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. 1: Art. 1–729, 2019, Lex.

powód domaga się ustalenia ważności czynności, czy też jej nieważności – albo do dokonania wpisu w rejestrze akcjonariuszy, albo do odmowy dokonania takiego wpisu. Dopiero rozstrzygnięcie sądu ustalające istnienie ważnego zobowiązania do przeniesienia własności akcji lub obciążenie jej ograniczonym prawem rzeczowym połączone z zobowiązaniem podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy do dokonania wpisu uprawnionego pozwoli na usunięcie stanu niepewności prawa wywołanego sporem dotyczącym ważności czynności²⁷. Dotyczy to także sytuacji, w której sąd ustala, że czynność jest nieważna, zobowiązując jednocześnie podmiot prowadzący rejestr do odmowy dokonania wpisu. Komplementarność rozstrzygnięć wobec strony czynności oraz podmiotu prowadzącego rejestr uzasadnia wniosek, że z istoty spornego stosunku prawnego – czynności prawnej o skutku zobowiązującym wymagającej wpisu do rejestru akcjonariuszy dla wywarcia skutku rozporządzającego – wynika niepodzielność orzeczenia w stosunku do pozwanych. W tym ujęciu konstrukcja taka zbliża się do instytucji – regulowanej przepisem art. 73 k.p.c. – współuczestnictwa procesowego jednolitego.

Spór stron czynności zobowiązującej do rozporządzenia akcją z podmiotem prowadzącym rejestr akcjonariuszy

Podmiot prowadzący rejestr akcjonariuszy, dokonując oceny przedłożonych mu dokumentów uzasadniających żądanie wpisu do rejestru nabywcy akcji albo uprawnionego z ograniczonego prawa rzeczowego, może odmówić takiego wpisu, mimo zgodnych oświadczeń stron czynności żądających wpisu. W takim przypadku strony czynności także znajdują się w stanie niepewności prawa uzasadniającej istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie istnienia stosunku prawnego lub prawa. Powstaje jednak pytanie, czy nie przysługuje im roszczenie dalej idące, mianowicie o zobowiązanie podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy o zobowiązanie go do spełnienia ustawowego obowiązku w postaci dokonania wpisu. Powództwo o ustalenie jest bowiem dopuszczalne jedynie wtedy, kiedy stronie nie przysługuje powództwo o zasądzenie świadczenia²⁸. Wydaje się, że pełna ochrona prawna stron czynności zobowiązującej do rozporządzenia akcją nie wyczerpuje się w uzyskaniu orzeczenia ustalającego, że czynność jest ważna i może tym samym stanowić

²⁷ Należy także zauważyć, że objęcie pozwem podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy pozwala na uregulowanie praw i obowiązków stron na czas trwania postępowania. Powód może bowiem zażądać – w trybie przepisu art. 755 § 1 k.p.c. – zabezpieczenia powództwa poprzez orzeczenie o zakazie dokonania wpisu. Zabezpieczenie nie będzie jednak – wobec regulacji art. 731 k.p.c. – mogło polegać na dokonaniu wpisu.

²⁸ Zob. P. Telenga, A. Jakubecki (red.), op. cit.; M. Jędrzejewska, K. Weitz, T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2: *Postępowanie rozpoznawcze*, wyd. piąte, 2016, Lex.

podstawę wpisu. Skoro własność akcji przejdzie na nabywcę dopiero w wyniku dokonania wpisu do rejestru, to orzeczenie sądu powinno opiewać na nakazanie jego dokonania podmiotowi prowadzącemu rejestr.

Rozstrzygnięcie sporu stron czynności zobowiązującej do rozporządzenia akcją przez podmiot prowadzący rejestr w drodze dokonania wpisu lub jego odmowy

Podmiot prowadzący rejestr akcjonariuszy może w ramach swych kompetencji rozstrzygnąć spór stron czynności prawnej zobowiązującej do przeniesienia własności akcji albo ustanowienia na niej ograniczonego prawa rzeczowego. Należy bowiem wskazać, że regulacja art. 328⁴ § 5 k.s.h. nie zakazuje podmiotowi badania zgodności z prawem przedstawionych dokumentów stanowiących podstawę wpisu do rejestru. Podmiot może zatem, w zależności od okoliczności, postanowić o dokonaniu wpisu lub jego odmowie. W doktrynie podniesiono, że stronie czynności, która kwestionuje podjęte rozstrzygnięcie, przysługuje powództwo w trybie art. 189 k.p.c. przeciwko dokonanemu wpisowi, a legitymowany biernie jest podmiot dokonujący wpisu²⁹. Na istnienie po stronie nabywcy roszczenia w stosunku do podmiotu prowadzącego rejestr o dokonanie wpisu wskazuje natomiast Wojciech Popiołek³⁰.

Wydaje się, że to właśnie powództwo o zobowiązanie podmiotu prowadzącego rejestr do dokonania wpisu nabywcy lub jego wykreślenie stanowi adekwatny środek prawny przysługujący stronie kwestionującej zasadność wpisu dokonanego w trybie art. 328⁴ k.s.h. Zmierza ono bowiem bezpośrednio do osiągnięcia celu w postaci prawidłowej z punktu widzenia strony powodowej treści rejestru akcjonariuszy oraz podlega wykonaniu w drodze egzekucji sądowej. Skoro zatem powodowi przysługuje powództwo o zasądzenie, wyłącza to jego interes prawny w dochodzeniu ustalenia istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa³¹.

Spór dotyczący czynności zobowiązującej do rozporządzenia akcją z udziałem osoby trzeciej

Ochrony prawnej przed skutkami dokonania wpisu do rejestru akcjonariuszy nabywcy lub uprawnionego z ograniczonego prawa rzeczowego na akcji

²⁹ Tak: M. Michalski, A. Kidyba (red.), op. cit. Możliwość wniesienia powództwa w trybie art. 189 k.p.c. na wypadek odmowy wpisu w rejestrze akcjonariuszy dopuszcza także J. Dąbrowska, op. cit.

³⁰ Tak: W. Popiołek, op. cit., s. 8.

³¹ Zob. P. Telenga, A. Jakubecki (red.), op. cit.

poszukiwać może także osoba trzecia. Dotyczy to w szczególności przypadku zbycia akcji z naruszeniem statutowych ograniczeń rozporządzania akcjami. Doktryna nie wypracowała jednolitego stanowiska odnośnie skutków takiego naruszenia³², a wątpliwości dotyczą tego, czy czynność prawna zbycia akcji jest w takim przypadku nieważna, czy też bezskutecznie zawieszona. Jednakże z punktu widzenia niniejszych rozważań rodzaj wadliwości czynności zbycia schodzi na dalszy plan, bowiem istota zagadnienia wyraża się w kwestii tego, czy osobie trzeciej niebędącej stroną czynności zobowiązującej przysługuje jakiegokolwiek roszczenie prowadzące do zablokowania dokonania wpisu nabywcy do rejestru albo wykreślenia wpisu już istniejącego.

Należy wskazać, że osoba trzecia ma interes prawny w żądaniu ustalenia, iż czynność zbycia akcji jest wadliwa, która – niezależnie od postaci – prowadzi do stanu niepewności prawa odnośnie skutecznego rozporządzenia akcją³³. Interes ten uzasadnia zatem legitymację czynną osoby trzeciej do żądania ustalenia wadliwości czynności zobowiązującej do przeniesienia własności akcji albo ustanowienia na niej ograniczonego prawa rzeczowego. Jednakże wyrok ustalający – podobnie jak w przypadku wskazanym w pkt 5.2 – nie prowadzi bezpośrednio do osiągnięcia celu w postaci uniemożliwienia ujawnienia nabywcy akcji albo uprawnionego z tytułu ograniczonego prawa rzeczowego w rejestrze akcjonariuszy. Dlatego rozważenia wymaga, czy osobie trzeciej nie przysługuje roszczenie dalej idące ukierunkowane na żądanie odmowy wpisu albo wykreślenia wpisu już dokonanego. Wydaje się, że podstawę takiego żądania może stanowić regulacja art. 328⁴ § 6 k.s.h. Skoro bowiem ustawodawca nakazuje podmiotowi prowadzącemu rejestr akcjonariuszy uwzględnienie przed dokonaniem wpisu statutowych ograniczeń dotyczących rozporządzania akcją, to należy przyjąć, że podmiot, którego uprawnienia zostałyby takim wpisem naruszone, powinien mieć możliwość poszukiwania ochrony prawnej przed takim naruszeniem. Dlatego też należy dopuścić możliwość wytoczenia przez osobę trzecią – której prawa zostały naruszone w wyniku zawarcia umowy zobowiązującej do rozporządzenia akcją z naruszeniem statutowych ograniczeń w tym zakresie – powództwa w stosunku do podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy o zobowiązanie do odmowy dokonania wpisu lub wykreślenia wpisu już dokonanego w zakresie żądania nabywcy akcji albo uprawnionego z tytułu ograniczonego prawa rzeczowego na akcji.

³² Zob. szerzej na ten temat G. Suliński, *Skutki naruszenia umownego (statutowego) ograniczenia rozporządzenia udziałami lub akcjami*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 8, s. 39–47.

³³ Zob. W. Popiołek, op. cit. Autor wyraźnie wskazuje, że wadliwość czynności zobowiązującej do przeniesienia własności akcji skutkuje upadkiem skutku rozporządzającego.

Wykonalność orzeczenia sądowego w przedmiocie sporu na tle wpisu do rejestru akcjonariuszy

Analizując zagadnienie rodzaju środków prawnych przysługujących uprawnionym osobom na wypadek bądź odmowy wpisu do rejestru akcjonariuszy, bądź kwestionowania jego zasadności, należy rozważyć także kwestię wykonania zapadłego orzeczenia sądowego. Ostateczny rezultat postępowania wyrażający się w utrzymaniu treści ujętej w rejestrze jako zgodnej z rzeczywistym stanem prawnym poprzez odmowę wpisu lub doprowadzeniu do stanu takiej zgodności w przypadku wykreślenia uprzednio dokonanego wadliwego wpisu stanowi przesłankę podjęcia przez uprawnionego określonych środków prawnych zmierzających do ochrony jego praw.

W tym kontekście wskazać należy, że orzeczenie ustalające wydane w trybie art. 189 k.p.c. nie podlega wykonaniu w drodze postępowania egzekucyjnego. Zatem samo w sobie nie skutkuje zmianą w rejestrze akcjonariuszy uwzględniającą treść rozstrzygnięcia. Abstrahując od sygnalizowanej powyżej kwestii braku związania podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy wyrokiem wydanym w postępowaniu, którego nie jest stroną, należy podnieść, że nie powinien on odmawiać realizacji prawomocnego orzeczenia sądu dotyczącego czynności prawnej zobowiązującej do rozporządzenia akcją. Jednakże nie zmienia to postaci rzeczy, że jeśli odmowa nastąpi, to osoba uprawniona nie posiada instrumentów prawnych umożliwiających spowodowanie wpisu bądź jego wykreślenie w drodze przymusu państwowego.

Odmienne kształtuje się sytuacja w przypadku, w którym za środek prawny, zmierzający do ochrony praw osoby domagającej się określonego zachowania podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy, uznane zostanie powództwo o zasądzenie w postaci nakazania określonego postępowania. Orzeczenie nakazujące podmiotowi prowadzącemu rejestr dokonanie albo odmowę wpisu bądź jego wykreślenie podlega wykonaniu w drodze postępowania egzekucyjnego. Jeśli bowiem orzeczenie sądu nakazuje dłużnikowi wykonanie czynności, której inna osoba wykonać za niego nie może, a jej wykonanie zależy wyłącznie od jego woli to odmowa dłużnika dokonania czynności może prowadzić do nałożenia na niego – w trybie przepisu art. 1050 k.p.c. lub 1051 k.p.c. – grzywny albo obowiązek zapłaty na rzecz wierzyciela określonej sumy pieniężnej za każdy dzień zwłoki w wykonaniu czynności. Także w sytuacji, w której treść orzeczenia zakazuje dokonania wpisu, dłużnik działa wbrew swojemu obowiązkowi, to – na zasadzie art. 1051 k.p.c. – wierzyciel ma możliwość żądania nałożenia na niego grzywny albo – na podstawie art. 1051¹ k.p.c. – obowiązku zapłaty określonej sumy pieniężnej za każde kolejne naruszenie obowiązku. Nadto sąd może w takim przypadku – na wniosek wierzyciela – zobowiązać dłużnika w trybie art. 1051 § 2 k.p.c. do zabezpieczenia szkody grożącej wierzycielowi wskutek dalszego działania dłużnika wbrew obowiązkowi. Wresz-

cie wskazać należy, że wymierzając grzywnę sąd orzeka jednocześnie o jej zamianie – na wypadek niezapłacenia – na areszt. W przypadku podmiotu prowadzącego rejestr, ewentualnemu aresztowi podlegałaby osoba odpowiedzialna za niezastosowanie się do wezwania dotyczącego wykonania orzeczenia. W przypadku trudności z ustaleniem takiej osoby, środek przymusu stosuje się wobec osób uprawnionych do reprezentacji.

Możliwość egzekucji wykonania treści orzeczenia zasądzonego określone zachowanie podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy w drodze przymusu państwowego nie zmienia jednak faktu, że ostatecznie dokonanie wpisu zależy tylko i wyłącznie od woli prowadzącego rejestr. Wynika to z istoty czynności wpisu i w ostatecznym rozrachunku to po stronie tego podmiotu leży decyzja o jego dokonaniu bądź niedokonaniu. Oczywiście ewentualna odmowa podmiotu prowadzącego rejestr dokonania wpisu bądź jego wykreślenia, mimo prawomocnego orzeczenia sądu, wywołuje różnorakie skutki na wielu płaszczyznach. W szczególności zatem może prowadzić do odpowiedzialności odszkodowawczej w stosunku do uprawnionych osób, czy też stanowić podstawę wypowiedzenia umowy o prowadzenie rejestru akcjonariuszy. Kwestie te wykraczają jednak poza zakres niniejszego opracowania.

Podsumowanie

Nowelizacja k.s.h. dotycząca dematerializacji akcji spółki niepublicznej w zasadniczy sposób zmieniła zarówno samą formę akcji, jak i też zasady rozporządzania nią. Zastąpienie dokumentu akcji wpisem do rejestru akcjonariuszy skutkuje tym, że przeniesienie własności akcji lub ustanowienie na niej ograniczonego prawa rzeczowego wymaga w nowym stanie prawnym dokonania wpisu w tym rejestrze. W konsekwencji czynność wpisu jawi się jako kluczowa z punktu widzenia skutecznego rozporządzenia akcją.

Powstaje zatem pytanie o środki prawne, jakie mogą przedsięwziąć osoby zainteresowane wpisem do rejestru, w przypadku w którym dopuszczalność jego dokonania budzi wątpliwości. Katalog takich przypadków jest szeroki i obejmuje różnorakie postaci zakresu podmiotowego sporów na tle czynności wpisu. W szczególności spór może toczyć się między stronami czynności zobowiązującej do przeniesienia akcji lub ustanowienia na niej ograniczonego prawa rzeczowego, między stroną lub stronami czynności a podmiotem prowadzącym rejestr czy też osobą trzecią w stosunku do stron czynności zobowiązującej a tymi stronami. Wszystkie te spory angażują podmiot prowadzący rejestr akcjonariuszy, gdyż to jego czynność w postaci wpisu do rejestru stanowi o powstaniu bądź niepowstaniu prawa własności akcji lub ograniczonego prawa rzeczowego na niej.

Powyższa konkluzja determinuje w ocenie Autora zakres podmiotowy stron postępowania sądowego zawisłego w wyniku wątpliwości odnośnie możliwości dokonania wpisu do rejestru lub jego prawidłowości. Innymi słowy podmiotowi temu w każdym przypadku sporu powinna przysługiwać legitymacja bierna, a powództwo powinno opiewać na zasądzenie obowiązku bądź dokonania wpisu, także mogącego polegać na wykreśleniu uprzednio zdziałanego wpisu bądź zakazu takiego wpisu.

Wytoczenie – w trybie art. 189 k.p.c. – jedynie powództwa o ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa wydaje się nie prowadzić do pełnej ochrony praw osób uprawnionych w zakresie wpisu do rejestru akcjonariuszy. Pomijając bowiem nawet kwestię braku związania orzeczeniem zapadłym w postępowaniu, w którym nie bierze udziału (np. w przypadku sporu stron czynności zobowiązującej), należy wskazać, że orzeczenie ustalające nie podlega egzekucji w drodze przymusu państwowego. W rezultacie osoba uzyskująca ustalenie przysługiwania jej prawa żądania dokonania wpisu nie dysponuje żadnymi środkami prawnymi, które umożliwiłyby egzekucję tego prawa poprzez dokonanie wpisu do rejestru.

Środkiem prawnym adekwatnym dla realizacji uprawnienia do żądania wpisu do rejestru jest zatem powództwo o zasądzenie określonego działania podmiotu prowadzącego rejestr akcjonariuszy. Dysponując orzeczeniem nakazującym mu dokonanie wpisu, jego wykreślenie czy też powstrzymanie się od takiego działania, osoba uprawniona może domagać się realizacji orzeczenia w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w postępowaniu sądowym. Należy jednak podkreślić, że możliwość taka nie stanowi gwarancji uzyskania wpisu, gdyż jest to czynność w pełni zależna od woli podmiotu prowadzącego rejestr. Ewentualna odmowa wykonania orzeczenia sądu może jednak prowadzić do konsekwencji natury odszkodowawczej oraz na płaszczyźnie umowy spółki z podmiotem prowadzącym rejestr akcjonariuszy o prowadzenie tego rejestru.

Na zakończenie warto podkreślić, że stosunkowo krótki czas obowiązywania nowej regulacji formy akcji spółki niepublicznej oraz zasad rozporządzania nią skutkuje brakiem szerszych doświadczeń mających swe źródło w praktyce obrotu prawnego. Niewątpliwie zatem upływ czasu powodował będzie wzrost sytuacji faktycznych rozstrzyganych przez sądy, a dotyczących sygnalizowanych w niniejszym opracowaniu zagadnień, co pozwoli na dalsze ich badanie.

Wykaz literatury

Dąbrowska J., *Powszechna dematerializacja akcji i akcje rejestrowe*, [w:] M. Dumkiewicz, K. Kopaczyńska-Pieczniak, J. Szczotka (red.), *Sto lat polskiego prawa handlowego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Kidybie*, t. 1, Wolters Kluwer Polska 2020, Lex.

- Izdebski P., *Umowa o prowadzenie rejestru akcjonariuszy – wybrane uwagi konstrukcyjnoprawne*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2021, nr 2.
- Jędrzejewska M., Weitz K., Ereciński T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2: *Postępowanie rozpoznawcze*, wyd. piąte, 2016, Lex.
- Kidyba A., *Komentarz aktualizowany do art. 301–633 Kodeksu spółek handlowych*, 2021, Lex.
- Michalski M., Kidyba A. (red.), *Kodeks spółek handlowych*, t. 3: *Komentarz do art. 301–490*, 2021, Lex.
- Michalski M., *Uwagi krytyczne w zakresie zniesienia anonimowości jako cechy konstytutywnej spółki akcyjnej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2020, nr 3.
- Popiołek W., *Rozporządzenie akcjami rejestrowymi spółek niepublicznych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2020, nr 5.
- Suliński G., *Skutki naruszenia umownego (statutowego) ograniczenia rozporządzenia udziałami lub akcjami*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 8.
- Sójka T., *Rejestr akcjonariuszy w postaci rozproszonej i zdecentralizowanej bazy danych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2021, nr 4.
- Szumański A., [w:] W. Pyziół, I. Weiss, A. Szumański, *Prawo spółek*, Warszawa 2014.
- Telenga P., Jakubecki A. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. 1: *Art. 1–729*, 2019, Lex.

Summary

Procedural aspects of a dispute for the entry in the register of shareholders

Keywords: commercial law, dematerialised share, register of shareholders, the entry in the register, action to order the obligation to make or cancel an entry.

The amendment of Art. 328 of the Code of Commercial Partnerships and Companies introduced dematerialisation of shares in non-public companies. The documentary form was replaced by an entry in the register of shareholders. As a consequence, also the rules concerning the disposal of shares changed. Their transfer or the establishment of a limited right in rem thereon requires, apart from the obliging contract, making an entry in the register of shareholders. An entry is made by the entity keeping the register based on documents submitted by the party requesting the entry, including declarations of the will of the parties to an action obliging to dispose of shares or establish a limited right in rem thereon, unless it has reasonable doubts as to the admissibility of the entry.

The purpose of the article is to identify the personal scope of disputes that may arise against the background of the entry and an attempt to provide an answer to the question about the type of legal measures that can be taken by a party, or parties, to a legal action, whose rights are violated by the refusal to make an entry or by the making of an entry against its/their position. The

presented considerations seem to justify the conclusion that the appropriate instrument of procedural law used to protect the rights of a person requesting making the entry or deleting thereof is an action for ordering specific conduct, and the passive capacity is vested with an entity keeping the register. Since only a decision issued against it ensures an effective possibility of obtaining legal protection by the person making a demand.

